

8. Brandt L. Language and Enunciation – A Cognitive Inquiry with Special Focus on Conceptual Integration in Semiotic Meaning Construction : manuscript / Line Brandt. – Aarhus : Aarhus University Press, 2010. – 513 p.
9. Evans V. Cognitive Linguistics : An Introduction / Vyvyan Evans, Melanie Green. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. – XXVI, 830 p.
10. Fauconnier G. The Way We Think : Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities / Gilles Fauconnier, Mark Turner. – New York : Basic Books, 2002. – 464 p.
11. Osgood Ch. E. Motivation and Language Behavior : A Content Analysis of Suicide Notes / Charles E. Osgood, Evelyn G. Walker // Journal of Abnormal and Social Psychology. – Washington, D.C. : APA, 1959. – Vol. 59, No. 1. – P. 58 – 67.
12. Rubin T. I. Lisa and David / Theodore Isaak Rubin. – New York : The Macmillan Company, 1961. – 79 p.

Веприняк Ирина. Онейротекстуальная репрезентация ментальных пространств в рассказе Теодора Рубина «Lisa and David». В рамках лингвокогнитивной парадигмы текстообразование рассматривается как лингвально фиксированный когнитивный процесс развертывания ментальных пространств, реализация сознания субъекта в языковых формулах. Статья посвящена рассмотрению особенностей языковой объективации онейрической реальности персонажа в тексте художественного произведения. С целью раскрыть паттерн конфигурации ментальных пространств в структуре психики персонажа-сновидца построена модель лингвокогнитивной интерпретации онейрического текста отталкиваясь от концепции четырех механизмов формирования сновидений З. Фрейда, а также модели когнитивно-семиотической интеграции ментальных пространств Л. Брандт. Экстраполяция построенной модели интерпретации на анализ фрагментов онейрического текста рассказа Теодора Рубина «Lisa and David» позволила раскрыть определяющую роль метафоры и метонимии в процессе «сновидной» экспликации бессознательных семантических зон психики персонажа: ментального пространства танатофобии (страха перед смертью) и хрономании (одержимости временем и часовыми механизмами).

Ключевые слова: онейрический текст, ментальное пространство, метафора, метонимия, хрономания, танатофобия.

Vepryniak Iryna. Oneirotextual Representation of Mental Spaces in “Lisa and David”, the story by Theodore Rubin. Within linguo-cognitive paradigm text formation is regarded as a verbally fixed cognitive process of mental spaces unfolding, externalization of a subject's consciousness in a lingual format. The article examines the peculiarities of linguistic explication of a character's oneiric reality in a literary text. In an effort to identify the pattern of mental spaces layout in the psychic makeup of a dreaming character, a linguo-cognitive interpretative model has been built. The theoretical basis for the model encompasses Freudian theory of dream-work mechanisms and cognitive-semiotic approach to the study of mental spaces, proposed by L. Brandt. Extrapolation of the constructed model to the analysis of oneiric textual fragments from “Lisa and David”, the story by Theodore Rubin, has revealed the crucial role of metaphor and metonymy in the dream-work explication of unconscious semantic areas in the character's psyche: the mental space of thanatophobia (fear of death) and chronomania (obsession with time and clockworks).

Key words: oneiric text, mental space, metaphor, metonymy, chronomania, thanatophobia.

Стаття надійшла до редколегії
12.01.2015 р.

УДК 398.838(=111)(410.1)

Наталія Івлюшкіна

Засоби вербалізації концепту «кохання» в народнопісенних текстах Великої Британії

У статті проаналізовано способи вербалізації концепту «кохання» як ментальної одиниці абстрактного характеру, що відображає етноспецифічні уявлення британців про це почуття. Розглянуто структуру концепту, виділено ядерну лексему та способи її використання, визначено основні параметри досліджуваного концепту в народнопісенних текстах Великої Британії. Установлено, що важливе місце в концептосфері кохання посідає лексема *kiss*. Проаналізовано лексеми, використані на позначення мовних образів коханого та коханої. Виявлено інші одиниці, тісно пов'язані із периферією концепту «кохання», зокрема: «зрада», «розлука», «зустріч». Зафіксовано вирази, що вміщують лексему *heart*, та наведено низку сталих одиниць фразеологічного характеру. Виділено лексеми периферійної зони, які пов'язані із соціокультурними та релігійними нормами суспільства.

© Івлюшкіна Н., 2015

Виявлено, що в проаналізованих фольклорних текстах найчастіше для позначення самого почуття, а також об'єкта кохання використано словосполучення, до складу яких уходить лексема *love* у поєднанні з епітетом *true*.

Ключові слова: мовна картина світу, концептуальна картина світу, концепт «кохання», засоби вербалізації.

Постановка наукової проблеми та її значення. Одна з актуальних проблем дослідження мови – вивчення екстралінгвального світу її носіїв. Особливе місце в національній культурі етносу займає пісня, зокрема народна, що не тільки акумулює певні традиції, звичаї й цінності народу, а й виступає одним із найсильніших засобів впливу на людину. Завдяки наявності вербального тексту пісня здатна образно відбити різні сторони соціального життя народу певної країни.

Одним із найдавніших у творчості кожного народу є мовний образ кохання. У європейському лінгвокультурному ареалі кохання – це передусім поняття, тісно пов'язане зі словесним вираженням. «Оскільки кохання є вторинним по відношенню до інстинктивних емоцій, окультуреним почуттям, саме мовна репрезентація кохання, культурно детерміновані засоби його вербального вираження є основними експлікурами уявлень, що сформувались у культурі щодо цього почуття» [3, с. 1].

Мета статті – проаналізувати засоби мовного вираження концепту «кохання» у народних піснях Великої Британії. Дослідження виконано **на матеріалі** текстів англійських фольклорних пісень, що їх зібрав С. Шарп («Cecil Sharp's collection of English folk songs»).

Поставлена мета передбачає розв'язання таких **завдань**: визначити структуру та мовні засоби вираження концепту «кохання», виявити основні його параметри.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У сучасному мовознавстві концептам емоційного плану приділено велику увагу, оскільки особливості вербальної репрезентації емоційного досвіду мають безпосереднє відношення до менталітету етносу. Їх досліджували такі вчені, як Н. Д. Арутюнова, А. Вежбицька, С. Г. Воркачов, В. З. Дем'янков, Н. В. Дорофєєва, О. П. Єрмакова, В. І. Карасик, О. А. Корнілов, Н. А. Красавський, В. С. Морозова, Л. Г. Панова та ін. Проте лише окремі аспекти концепту «кохання» стали предметом спеціального вивчення у сучасній лінгвістиці. Зокрема, здійснено аналіз концептуальних метафор на позначення кохання (Дж. Лакофф, О. Д. Шмельов, Г. А. Огаркова), моделювання прототипу концепту «кохання» (Б. Фер), виокремлення асоціатів дієслів зі значенням «кохати/любити» (С. Мартінек), з'ясовано семантики відповідних дієслів (О. А. Корнілов), особливості відображення кохання в пареміології (С. Г. Воркачев, Л. Є. Вільмс). Розглянуто також специфіку використання прямих і непрямих мовленнєвих актів у спілкуванні закоханих у російському діалогічному мовленні (Н. О. Кушнір), дискурсивні особливості мовлення закоханих у сучасній англійській мові (Г. А. Огаркова), характерні риси адресатної номінації у дискурсі кохання (С. Дж. Брюс, Дж. С. Пірсон). Оскільки мовні засоби вираження концепту «кохання» в народнопісенних текстах Великої Британії ще не були предметом спеціального опрацювання, це й зумовило вибір теми статті.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На основі розмежування мислення і мови як двох самостійних, однак взаємопов'язаних феноменів у лінгвістиці традиційно розрізняють дві моделі (картини) світу: концептуальну і мовну. Концептуальна картина світу містить інформацію, представлена в поняттях, тоді як в основі мовної моделі лежать знання, закріплені в семантичних категоріях і семантичних полях, складених зі слів і словосполучень [4, с. 139]. Для мовної картини світу характерне повсякденне, наївне відображення реальності, на противагу науковості та загальнолюдському характеру концептуальної картини світу [1, с. 38].

У науковій моделі концепт має чітку дефініцію, дає досить чітке уявлення про відповідний предмет або явище, а у свідомості пересічної людини концепт поєднує знання, поняття, асоціації, переживання, що супроводжують певне слово. Наївні концепти багатші за наукові, передусім унаслідок закріпленого в них ширшого спектра властивостей спостережуваних предметів або явищ, а також тому, що в них відбиваються властивості самих мовців [3, с. 4].

Досліджуючи мовну картину світу, насамперед акцентують на лексично виражених концептах, визначаючи їх як багатомірні ідеалізовані формоутворення або як одиниці ментального процесу, що кодуються у мові та відображають результат категоризації світу [2, с. 36]. Концепти відтворюють досвід конкретної людини та всього людства, це носії культурної пам'яті народу, які поступово переходять із чуттєвого образу в мисленнєвий. Концепт «кохання», вербалізований засобами англійської мови, – це ментальна одиниця абстрактного характеру, що відтворює у мовній свідомості багатвіковий досвід інтроспекції етносу у вигляді універсальних та етноспецифічних уявлень про це почуття [3, с. 4].

Засобами вербалізації концепту на мовному рівні можуть виступати лексичні, фразеологічні та паремійні одиниці, тож концептуальний аналіз полягає у фіксації та інтерпретації смислу цих одиниць [5, с. 106].

Ядро концепту «кохання» в англійському фольклорі представлено лексемою **love**, що, згідно зі словниковою дефініцією, має широкий семантичний обсяг і використовується:

– для найменування почуття «кохання», сильного почуття симпатії до когось [6, с. 963]:

Singing sweetly and completely Повсюди солодко співаючи
Songs of pleasure and of love... [7, с. 480] Пісні про радість та любов...

– для позначення коханого/коханої (об'єкта симпатії) у звертаннях [6, с. 963]:

Sally, love, Sally, love, Sally, love, Саллі, любове моя, (3)
said he, повторював він,
I'm afraid that your false heart Боюсь твоє зрадливе серце
will my ruin be [7, с. 220]. стане мою згубою.

– для позначення компонента предиката [6, с. 963]:

My man John what can the matter be Мій друже, Джоне, у чому ж може бути
That I should love the lady fair and she should not причина, що я щиро кохаю жінку,
love me? [7, с. 477]. а вона мене ні?

Концепт «кохання» у фольклорних англійських текстах представлено у таких параметрах:

– в опозиції **two-one**, що засвідчує елемент подвійності (залучення двох осіб), а також їхнього осмислення як єдиного цілого:

Then Billy and Betsy І Біллі та Бетсі
they went hand in hand, пішли, тримаючись за руки,
And Billy and Betsy І Біллі та Бетсі
were made both as one [7, с. 320]. стали одним цілим.

– у висловах, що вказують на взаємопов'язаність кохання та шлюбу:

But now she is the lawyer's wife А тепер вона дружина юриста
And the lawyer loves her dearly [7, с. 470]. І він щиро її кохає.

– в одиницях, що відображають наявність перешкоди:

My love he was sent from me Моя любов, недруги
by friends that were unkind, відіслали його від мене,
They sent him far beyond the seas Вони відіслали його далеко за моря
and that torments my mind. і це мучить мене.
Although I'm ruined for his sake І хоча заради нього я запропастила себе, я буду
contented will I be, щасливою,
For I love my love Тому що я люблю свого коханого,
because I know he first loved me [7, с. 328]. бо знаю, він любив мене теж.

– у висловах, які показують взаємність або нерозділеність почуття:

In Stowbro, in Stowbro У Ставбро, у Ставбро
a damsel did dwell, мешкала юна дівчина,
She loved her young sailor Вона кохала свого молодого моряка,
and he loved her as well [7, с. 265]. І він кохав її також.
Why should I act such a childish part Чому я мушу так по-дитячому кохати дівчину,
To love a girl that will break яка розіб'є моє серце?
my heart [7, с. 172].

– у словосполученнях, пов'язаних із самопожертвою:

Then I'll cut off my curly locks, Тоді я відріжу свої кучеряві локони,
Man's clothing I'll put on Чоловічий одяг я одягну
And I will sail along with you І я попливу разом з вами,
To be your waiting-man. І буду вашим прислужником.
That true and faithful servant Тим істинним і вірним слугою,
All on you I will wait. Що завжди вас чекатиме.
I'll fear no storm nor danger Я не боятимусь ні бурі, ні небезпеки,
Whilst you are by my side [7, с. 532]. Поки ви будете поряд.

Важливе місце у концептосфері кохання посідає лексема **kiss** (поцілунок / цілувати), що є найменуванням вияву тілесного кохання, напр.:

*Three times she walked
all round his head,*

Three times all round his feet,

*Three times she **kissed***

his red rosy cheeks

As he lay fast asleep [7, с. 36].

*One **kiss**, darling, is all I want.*

*One **kiss** from your lily-white lips [7, с. 85].*

Мовні образи коханого / коханої представлені у піснях численними лексемами, зокрема:

– такими іменниками, як *lover, sweet-heart, boy, girl, lady* тощо:

Lord Lovel he stood at his own castle gate

A-combing his milk white steed

When up came Lady Nancy Bell

*To wish **her lover** good speed [7, с. 69].*

*There is the fairest of all **young ladies***

That ever my two eyes did see [7, с. 43].

Where have you been,

my sweet pretty one?

*I've been to my **sweet-heart's**... [7, с. 17]*

– власними іменами:

Catch hold of my hand,

my pretty Polly,

And you shall be my bride [7, с. 6].

True love, true love, Samuel,

I've come to break my vow.

True love, true love, Saro,

Don't tell me nothing so [7, с. 318].

***Lord Thomas** he was a forester bold*

And keeper of our King's deer;

***Fair Eleanor** she was*

the fairest young lady,

Lord Thomas, he loved her dear [7, с. 69].

– прикметниками різних ступенів порівняння:

*Adieu, **my lovely Nancy,***

Ten thousand times adieu... [7, с. 518].

***She's the fairest** of girls,*

She's the joys of my own heart [7, с. 408].

*I went unto my **true** love's house*

*Inquiring for **my dearest** [7, с. 346].*

Периферійна зона концепту вербалізується одиницями, семантика яких містить імпліцитний зв'язок із ключовою лексемою. Зокрема, із периферією концепту «кохання» тісно пов'язані такі концепти, як:

– «зрада»

There is an ale house in our town

Where my love he goes

and sits himself down

And takes some other girl on his knee

And don't you think it's grief to me? [7, с. 605].

Тричі вона обійшла

довкола його голови,

Тричі довкола його ніг,

Тричі вона поцілувала

його червоні, наче троянда, щоки,

Доки він спав.

Один поцілунок, любя, це все чого я хочу.

Один поцілунок з твоїх, наче лілії, уст.

Лорд Лавел стояв біля воріт свого замку і

розчісував свого молочно-білого коня,

Коли прийшла Леді Ненсі Бел

Побажати своєму коханому

швидкого повернення.

Вона – найвродливіша з усіх молодих леді, яких

мої очі коли-небудь бачили.

Де ти був, мій любий?

Я був у своєї коханої...

Візьми мене за руку,

моя прекрасна Поллі,

І стань моєю нареченою

Моя справжня любове, Самуїле,

Я прийшла порушити свою обітницю.

Моя справжня любове, Саро,

Не кажи мені нічого такого.

Лорд Томас був відважним лісником

І хранителем королівських оленів;

Прекрасна Елеонора була

найвродливішою юною леді,

Лорд Томас кохав її щиро.

Прощавай, моя чарівна Ненсі,

Десять тисяч разів прощавай...

Вона найвродливіша з дівчат,

Вона – радість мого серця.

Я пішов до будинку

моєї вірної коханої

Запитати про мою найдорожчу.

У нашому містечку є пивна,

Туди ходить мій коханий,

І на його колінах

сидять інші дівчата,

І ви думаєте, мене це не засмучує?

– «розлука»

*There's many a lad in our town
But there's not one for me.
The rough seas and the storm
and the wind
Parted my true love and me* [7, с. 111].

– «зустріч»

*When shall we meet again, sweetheart,
When shall we meet again?
When the oaken leaves
fall from the trees
And green spring up again* [7, с. 90].

*Багато хлопців є в нашому місті,
Але немає жодного для мене.
Бурхливе море і шторм, і вітер
Розлучили мене із моєю справжньою любов'ю.*

*Коли ми зустрінемося знову, мила,
Коли ми зустрінемося знову?
Коли дубове листя
попадає з дерев
І знову настане зелена весна.*

Зафіксовано чимало сталих виразів, використаних на позначення як об'єктів кохання, так і стану закоханості, або ж пов'язаних із ними смутку чи зради, що вміщують лексему **heart**, яку сприймають як «ту частину людини, що здатна переживати сильні емоції та почуття» [6, с. 753]. Наведемо низку виявлених нами сталих одиниць фразеологічного характеру: **to steal one's heart** – «закохати в себе», **to gain one's heart** – «здобути прихильність», **to grieve one's heart** – «засмутити», **to break one's heart** – «розбити серце», **to give the keys of one's heart** – «подарувати ключі від серця» та ін., наприклад:

*How can you sleep, love, any longer
Since you have stole
my poor heart away* [7, с. 332].
*There was one a farmer's son,
Young Mary's heart could gain* [7, с. 283].
*I have been grieved to my very heart
Since you've been so long at sea* [7, с. 123].
*Madam, I will give to you
the keys of my heart
For to lock it up forever
and never more to part...* [7, с. 479].

*Як можеш ти спати, кохана, так довго,
Відколи ти вкрала
моє бідне серце.
І був там один син фермера,
Який міг завоювати серце юної Мері.
Моє серденько сумує,
Тому що ти так довго в морі.
Панно, я дам вам
ключі від мого серця,
Щоб ви закрили його назавжди
і ми ніколи не розлучались...*

Периферійну зону демонструють також лексеми, пов'язані із соціокультурними та релігійними нормами суспільства, як-от:

*The lady heard these words
which made her heart to bleed.
To church they went together
and got married with speed* [7, с. 13].

*Пані почула слова,
що розчулили її серце.
І вони пішли до церкви,
щоб хутчіш одружитись.*

Кохання у фольклорному тексті порівнюють із рослиною, найчастіше із квіткою, яка проростає, цвіте і дарує прекрасний аромат. Це, зокрема, представлено у такому метафоричному образі:

*Where love is planted there do grow,
It buds and blossoms just
like some rose,
For it has a sweet and
a pleasant smell,
No flower on earth can it excel* [7, с. 172].

*Де кохання посадять, там воно і виросте і
розквітне, наче троянда,
І жодна квітка на землі не зрівняється з його
солодким і приємним ароматом.*

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, концепт «кохання» у фольклорних текстах Великої Британії має складну структуру. Проведене дослідження дало змогу виділити низку усталених висловів для позначення цього концепту. Зокрема, в проаналізованих народнописаних текстах найчастіше для позначення самого почуття, а також об'єкта кохання використано словосполучення, до складу яких уходить лексема *love* у поєднанні з епітетом *true*. Ідеальний образ закоханої дівчини передано за допомогою зіставлення зі словом-поняттям *fair*. Зафіксовано також чимало усталених висловів, до складу яких входить лексема *heart*.

Проведений аналіз дає підстави поглибити вивчення особливостей концепту «кохання», вербалізованого у фольклорних текстах британського етносу. Оскільки кожен народ має своє уявлення та систему мовних засобів вираження концептів, перспективами дослідження може бути подальший розгляд концепту «кохання» у межах фольклорної картини світу англійців, що сьогодні набуває актуальності. Цікавим могло б стати опрацювання широкого народнопоетичного контексту, зіставлення з відповідними концептами інших культур, що, врешті, уможливило б здійснення міжкультурної комунікації.

Джерела та література

1. Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира / И. А. Голубовская. – К. : ВПЦ «Київський ун-т», 2002. – 293 с.
2. Лазарович О. М. Концептуалізація світу та лінгвістичні засоби її вираження у споріднених мовах / О. М. Лазарович // Прикарпатський вісник НТШ. Слово. – 2012. – № 2(18).
3. Огаркова Г. А. Вербалізація концепту кохання в сучасній англійській мові: когнітивний та дискурсивний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Огаркова Ганна Анатоліївна ; Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005. – 20 с.
4. Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира / Б. А. Серебряников, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова, В. Н. Телия, А. А. Уфимцева. – М. : Наука, 1988, – 216 с.
5. Слободян М. В. Методика концептуального аналізу у сучасній когнітивній лінгвістиці / М. В. Слободян // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. пр. / відп. ред. О. Д. Гнідан. – К. : Нац. авіац. ун-т, 2002. – Вип. 17. – С. 105–115.
6. Longman dictionary of contemporary English / [director Della Summers]. – Pearson Education Limited, 2005. – 1950 p.
7. Sharp C. J. Collection of English folk songs / Cecil J. Sharp ; edited by Maud Karpeles. – London : Oxford University Press, 1974. – V. 1. – 750 p.

Ивлиюшкина Наталья. Средства вербализации концепта «любовь» в фольклорных текстах Великобритании. В статье проанализированы пути вербализации концепта «любовь» как ментальной единицы абстрактного характера, которая отражает этноспецифические представления британцев об этом чувстве. Рассмотрена структура концепта, выделены ядерная лексема и пути ее использования, определены основные параметры исследуемого концепта в народнопесенных текстах Великобритании. Установлено, что важное место в концептосфере любви занимает лексема *kiss*. Проанализированы лексемы, использованные для обозначения речевых образов любимого и любимой. Выделено другие единицы, тесно связанные с периферией концепта «любовь», в частности «измена», «разлука», «встреча». Зафиксированы выражения, содержащие лексему *heart*, и представлен ряд постоянных единиц фразеологического характера. Выделены лексемы периферийной зоны, связанные с социокультурными и религиозными нормами общества. Установлено, что в проанализированных фольклорных текстах чаще всего для обозначения самого чувства, а также объекта любви использованы словосочетания, в состав которых входят лексема *love* в сочетании с эпитетом *true*.

Ключевые слова: языковая картина мира, концептуальная картина мира, концепт «любовь», средства вербализации.

Ivliushkina Nataliya. Means of Verbalization of the Concept of “Love” in the Folklore Texts of Great Britain. In the article it is analyzed the ways of verbalization of the concept of “love” as a mental unit of abstract nature reflecting specific ideas of the British about this feeling. The structure of concept is considered, a nuclear lexeme and the ways of its use are distinguished, and the basic parameters of the investigated concept in folklore texts of Great Britain are defined. It is established that an important place in the concept of “love” is taken by lexeme *kiss*. Lexemes used to express the linguistic images of lovers and beloved are analyzed. Other units closely related to the peripheral zone of the concept of “love”, such as “betrayal”, “parting” and “meeting”, are revealed. Expressions containing lexeme *heart* are pointed out and the number of idiomatic expressions is given. The lexemes of peripheral zone that are associated with the socio-cultural and religious norms of the society are highlighted. It has been found out that in the analyzed folklore texts often to refer to the feeling by itself and the object of love phrase which contains lexeme *love* together with the epithet *true* is used.

Key words: linguistic picture of the world, conceptual picture of the world, concept of “love”, means of verbalization.

Стаття надійшла до редколегії
05.01.2015 р.